

Notes mínimes d'un paisatge: a propòsit dels colors i els noms de lloc (1)

per Esteve Betrià

En un número anterior de *Llengua Nacional* es publicava un breu article, més aviat una nota divulgativa, de l'amic Carles Riera sobre els colors i els noms de lloc en català. Entre els topònims que s'hi esmentaven hi trobàvem ressenyat el de *costa Blava*, topònim que cal suposar –perquè l'escrit d'en Carles Riera no ho explicitava– que feia referència a la zona marítima d'una part prou extensa, i coneguda internacionalment, de la regió de la Provença, famosa pel seu gran atractiu turístic.

Vet ací un nom de lloc que, encara que a primer cop d'ull no se sol detectar, camufla un castellanisme flagrant; si més no a mi m'ho sembla. El nom francès d'aquest indret del sector meridional de les Gàl·lies és, com sap tothom, *Côte d'Azur*, i en occità s'anomena *Còsta Asur*. Doncs bé, en aquest punt convé de recordar que el francès, l'occità, l'anglès i el català –per esmentar només quatre llengües del nostre entorn cultural més immediat– distingeixen, respectivament, entre el color *bleu*, *blau*, *blue* i *blau*, formes pròpies de llurs corresponents lèxics bàsics, i el color *azur*, *asur*, *azure* i *atzur*. Aquestes darreres formes són emprades sobretot en el llenguatge pretesament poètic, al qual són tan afeccionats els moderns promotors turístics obsessiats a rebatejar, amb escàs encert –tot s'ha de dir–, les costes mediterrànies amb noms de colors o de flors, com més estranys i 'poètics' millor.

En canvi, el castellà –una altra llengua del nostre entorn cultural més immediat– no se serveix d'un mot derivat de l'ètim germànic *blau* per a referir-se al color que, d'acord amb el *Diccionari de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans, recorda el color del cel sense núvols, sinó que es val –tal com també fan el portuguès i l'italià– del mot *azul*, forma que prové d'una importació àrabica o oriental. D'aquí ve que l'espanyol hagi d'emprar el mateix mot, *azul*, acompanyat de l'adjectiu qualificatiu *celeste*, per a referir-se al color *azur/asur* dels francesos i occitans, o *atzur* dels catalans. Un cop més veiem com llengües diferents, tot i ésser pròximes, reflecteixen visions diferents del món, en aquest cas, del món dels colors: allò que és *blau* en català (i amb variants en francès, occità, alemany i anglès) és *azul* en castellà; i allò que és *atzur* en català (i amb variants en francès, occità i anglès) és *azul celeste* en espanyol.

Però sembla que els catalans, quan modernament han hagut d'adaptar el nom d'aquesta important regió turística de la Mediterrània nord-occidental, no ho han fet a partir de l'originari francès o occità (*Côte d'Azur* / *Còsta Asur* = *Costa Atzur*), sinó que, oblidant la tradicio-

nal visió catalana –i, si es vol, també poètica– del món dels colors, ho han fet a través de la forma castellana. Així, si de la *Côte d'Azur* francesa els castellans n'han fet la *Costa Azul*, els catalans n'han de fer la *Costa Blava*.

No sé del cert si els catalans de la Catalunya gàlica, al contrari dels de la Catalunya ibèrica, empen el terme *Costa A(t)zur*. Podria molt ben ser que un vegada més les fronteres dels estats francès i espanyol haguessin deixat les seues petjades en la llengua comuna de l'un costat i de l'altre dels Pirineus.

Sia com sia, crec que ara tampoc no es tracta de fer una batalla filològica a propòsit d'un topònim estranger que ha arrelat en la llengua catalana, en la cultura catalana, d'aquest costat dels Pirineus sota una forma aparentment aberrant; un arrelament tan pregon que, per cert, entenc que és en part en l'origen del nom donat –per paronímia– també modernament a un sector prou extens de la regió marítima del nord del Principat: la costa Brava.

Certament es tracta d'una nimietat, però de segur que conveniu amb mi que la història de la llengua també s'escriu, o es reescriu, a partir de notes com aquesta. ♦

**llibreria
Quart
Creixent**

Carrer d'en Rubí, 5
Tel. i Fax 971 71 38 21
07002 Palma (Mallorca)
quart_creixent@palma.infotelecom.es

**LLIBRES DE TOTS
ELS PAÏSOS
CATALANS**

**LLIBRES INFANTILS
I JUGUETES**

LLIBRES DE TEXT

DISCS I CASSETTES

**VÍDEOS I CD-ROM
EN CATALÀ**

**SERVEI DE LLIBRES
ESTRANGERS**